

BELGISCHE SENAAT**—**
BUITENGEWONE ZITTING 1988
—**—**
10 MAART 1988
—**Voorstel van wet tot wijziging van de wet
van 20 april 1874 betreffende de voor-
lopige hechtenis**(Ingediend door de heer Erdman c.s.)
—**TOELICHTING**
—

Het is overbodig de wordingsgeschiedenis te schrijven of de analyse te maken van de verschillende wetsontwerpen en wetsvoorstellen in verband met de voorlopige hechtenis. De bedoeling is, rekening houdend met een zeer brede consensus over verschillende noodzakelijke wijzigingen, die een betere verdediging van de beklaagde op het oog hebben, deze onmiddellijk door te voeren, zonder te wachten op een mogelijke globale hervorming in het licht van de besluiten van de werkgroep opgericht om de mogelijkheid tot herziening van de wet betreffende de voorlopige hechtenis te bestuderen.

Bij gedeeltelijke wijzigingen kan men zich in genendele laten inspireren door buitenlandse systemen, Franse of Amerikaanse, zij het dan dat bepaalde van die systemen mogelijkwijze bepaalde voordelen bieden die onze huidige wetgeving niet insluit. Het zou nochtans gevaarlijk zijn bepaalde uit buitenlandse systemen geïnspireerde hervormingen partieel door te voeren, dan wanneer deze een weerslag zouden hebben op het gehele evenwicht van het stelsel der voorlopige hechtenis. Anderzijds zou men, geïnspireerd door buitenlandse ervaringen, evengoed de kritiek die door de rechtspractici op deze stelsels wordt uitgebracht onder oog moeten nemen.

SENAT DE BELGIQUE**—**
SESSION EXTRAORDINAIRE DE 1988
—**—**
10 MARS 1988
—**Proposition de loi modifiant la loi du
20 avril 1874 relative à la détention pré-
ventive**(Déposée par M. Erdman et consorts)
—**DEVELOPPEMENTS**
—

Il est superflu de retracer la genèse ou de faire l'analyse des différents projets et propositions de loi relatifs à la détention préventive. Notre but est, compte tenu du très large consensus sur diverses modifications nécessaires, destinées à mieux protéger l'inculpé, de réaliser celles-ci immédiatement sans attendre une réforme globale éventuelle à la lumière des conclusions du groupe de travail créé pour étudier la possibilité de réformer la loi relative à la détention préventive.

Pour des modifications partielles, il est exclu de s'inspirer de systèmes étrangers, français ou américain, même si certains de ceux-ci peuvent présenter des avantages que n'offre pas notre législation actuelle. Il serait néanmoins dangereux de procéder partiellement à certaines réformes inspirées de systèmes étrangers, car elles peuvent avoir une incidence sur l'équilibre général du régime de la détention préventive. D'autre part, en s'inspirant de l'expérience étrangère, on ferait bien de se pencher sur les critiques que les juristes formulent à l'encontre de ces systèmes.

Vermits het hier een materie van strafrecht en strafvordering betreft, dienen alle omschreven begrippen en procedures nauwkeurig te worden omlijnd, daar vage omschrijvingen in deze materie enkel en alleen kunnen leiden tot interpretatie, die noodzakelijkerwijze tot rechtsonzekerheid zou leiden, minstens in de eerste fase van toepassing.

De verworvenheden van de wet van 13 maart 1973 strekkende tot wijziging van de wet van 20 april 1874 dienen uiteraard te worden behouden.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

In artikel 1 wordt de volgende tekst opgenomen : « Deze maatregel mag niet worden getroffen met het oog op onmiddellijke bestraffing of met het oog op het uitlokken van bekentenissen ». Deze principesverklaringen in de wet opnemen, hoewel er ogenschijnlijk geen sanctie bestaat buiten de controle van de onderzoeksrechtsmachten, kan beschouwd worden als een leidraad. Er wordt geen onderscheid meer gemaakt in de procedure naargelang de verdachte zijn verblijf al of niet in België heeft. Er wordt ook geen verder onderscheid meer gemaakt tussen wat men noemde het verplicht mandaat en het niet-verplicht mandaat.

De « ernstige en uitzonderlijke omstandigheden » en « het belang van de openbare veiligheid » zijn nog altijd als grondvoorwaarden in de tekst opgenomen.

Er wordt uitdrukkelijk bepaald dat de rechter aan de verdachte kennis geeft van zijn inzicht een bevel tot aanhouding te verlenen, waarop dan de verdachte opmerkingen kan maken die dienen geacteerd te worden. Sommigen wensten hier een debat met bijstand van de advocaat doch, in het licht van hetgeen voorgesteld onder artikel 3, wordt deze suggestie gedeeltelijk opgevangen, daar het uitwerken ervan tot een zware en moeilijk te bewijzen procedure zou leiden.

Men zou zich de vraag kunnen stellen of de verplichte toevoeging, zoals bepaald bij artikel 455bis van het Gerechtelijk Wetboek, niet zou moeten worden ingevoerd, doch dient in de eerste plaats de vrijheid van keuze van de verdachte te worden geëerbiedigd. Het is dus voldoende binnen het kader van de organisatie van de balie dat de rechter de stafhouder verwittigt, hetgeen in de praktijk een verwittiging van het bureau van consultatie en verdediging insluit.

Het vermelden van de gekozen raadsman impliceert natuurlijk vanwege de rechter een informele verwittiging van deze raadsman van de aanhouding en de vaststelling van de behandeling van de zaak voor de raadkamer.

Puisqu'il s'agit en l'espèce d'une matière relevant du droit pénal et de la procédure pénale, toutes les notions et les procédures doivent être soigneusement définies, car, en cette matière, des définitions vagues ne peuvent que donner lieu à interprétation, ce qui conduirait inéluctablement à une insécurité juridique, du moins lors de la première phase d'application.

Il va de soi que les acquis de la loi du 13 mars 1973 tendant à modifier la loi du 20 avril 1874 doivent être préservés.

Commentaire des articles

Article 1er

Cet article prévoit l'insertion du texte suivant : « Cette mesure ne peut être prise dans un but de répression immédiate ou en vue d'obtenir des aveux. » Cette déclaration de principe, insérée dans la loi, même s'il n'existe apparemment aucune sanction en dehors du contrôle des juridictions d'instruction, a valeur de règle de conduite. Il n'est plus fait de distinction dans la procédure selon que l'inculpé a ou n'a pas sa résidence en Belgique. Il n'est plus fait non plus de distinction entre ce qu'on appelait le mandat obligatoire et le mandat non obligatoire.

Le texte conserve les « circonstances graves et exceptionnelles » et « l'intérêt de la sécurité publique » comme conditions fondamentales.

Il est expressément prévu que le juge informe l'inculpé de son intention de décerner un mandat d'arrêt, que l'inculpé peut présenter des observations et que celles-ci doivent être actées. Certains voudraient à ce stade un débat avec l'assistance de l'avocat, mais ce qui est proposé à l'article 3 répond partiellement à cette suggestion, étant donné que sa mise en œuvre conduirait à une procédure lourde et difficile à prouver.

On pourrait se demander si la commission d'office, telle qu'elle est prévue par l'article 455bis du Code judiciaire, ne devrait pas être instaurée, mais il y a lieu de respecter en premier lieu la liberté de choix de l'inculpé. Il suffit donc, dans le cadre de l'organisation du barreau, que le juge informe le bâtonnier, ce qui, dans la pratique, équivaut à avertir le bureau de consultation et de défense.

L'indication du conseil choisi implique naturellement que le juge informe officieusement ce conseil de l'arrestation et de la fixation de l'examen de l'affaire en chambre du conseil.

De « drempelstraf » wordt gebracht op een jaar vertrekkende van de huidige drie maanden. Het is duidelijk dat men hier rekening moet houden met de oriëntering van het te verwachten nieuwe strafwetboek. De koninklijke commissaris had reeds de afschaffing van de gevangenisstraffen beneden zes maanden vooropgesteld en de Commissie voor de herziening van het strafwetboek heeft zich bij deze zienswijze aangesloten. In ieder geval zal het opstellen van een inventaris van de inbreuken die al of niet de voorlopige hechtenis nog mogelijk maken, toelaten na te gaan of deze drempel nog verder dient aangepast.

De beslissing van de onderzoeksrechter is niet vatbaar voor hoger beroep : dit is één van de verworvenheden van de wet van 13 maart 1973.

De voorafgaande ondervraging was reeds een voorwaarde en wordt terug duidelijk in de tekst opgenomen.

Artikel 2

De motiveringsplicht van het aanhoudingsbevel wordt dus veralgemeend, vermits er geen onderscheid meer ingebouwd wordt in artikel 1 noch wat betreft het vroegere verplicht mandaat noch op het punt van het verblijf van de verdachte.

Artikel 3

Het verbod van vrij verkeer met de raadsman wordt afgeschaft. De bijstand vanaf het ogenblik van de aanhouding is noodzakelijk om de rechten van verdediging te waarborgen. Zelfs indien men het behoud van het verbod van vrij verkeer ten overstaan van derden nog in vraag kan stellen, kunnen bepaalde noodwendigheden van het onderzoek dit vereisen; maar in genendele kan een verbod van vrij verkeer ten overstaan van de gekozen raadsman behouden blijven.

De aanpassing van artikel 3 van de wet zou een aanpassing van het koninklijk besluit van 21 mei 1965 houdende algemeen reglement van de strafinrichtingen noodzakelijk maken.

Artikel 4

Het inzagerecht van het dossier bij de eerste verschijning voor de raadkamer is een « oud zeer ». Men moet natuurlijk rekening houden met de noodwendigheden van het onderzoek enerzijds en de korte periode voor de eerste verschijning voor de raadkamer. Het is nutteloos een procedure in te werken van verwittiging van de raadsman dat het dossier ter beschikking gesteld is. De wettelijke bepaling is een garantie dat het dossier ter beschikking moet

La peine minimum est portée à un an au lieu des trois mois actuels. Il est clair qu'on doit tenir compte, sur ce point, de l'orientation du nouveau Code pénal en gestation. Le commissaire royal avait déjà proposé la suppression des peines de prison inférieures à six mois et la Commission pour la révision du Code pénal s'est ralliée à ce point de vue. De toute manière, la réalisation d'un inventaire des infractions susceptibles ou non de détention préventive permettra d'établir si ce seuil doit continuer d'être appliqué.

La décision du juge d'instruction n'est pas susceptible d'appel; c'est là un des acquis de la loi du 13 mars 1973.

L'interrogatoire préalable constituait déjà une condition et il figure à nouveau clairement dans le texte.

Article 2

L'obligation de motiver le mandat d'arrêt est donc généralisée, puisqu'il n'est plus fait de distinction à l'article premier, ni en ce qui concerne l'ancien mandat obligatoire ni sur le point de la résidence de l'inculpé.

Article 3

L'interdiction de communiquer librement avec le conseil est supprimée. L'assistance de celui-ci à partir du moment de l'arrestation est nécessaire pour garantir les droits de la défense. Même si l'on peut encore s'interroger sur le maintien de l'interdiction de communiquer librement avec des tiers, certaines nécessités de l'enquête peuvent l'exiger; mais en aucune façon une interdiction de communiquer librement avec le conseil choisi ne peut être maintenue.

L'adaptation de l'article 3 de la loi nécessitera une adaptation de l'arrêté royal du 21 mai 1965 portant règlement général des établissements pénitentiaires.

Article 4

Le droit de prendre connaissance du dossier lors de la première comparution en chambre du conseil est un « mal ancien ». On doit naturellement tenir compte des nécessités de l'enquête, d'une part, et de la brièveté de la période précédant la première comparution en chambre du conseil. Il est inutile de prévoir une procédure tendant à informer le conseil que le dossier est disponible. La disposition légale garantit que le dossier doit être disponible et, puisque cette

zijn en vermits dit enkel ter beschikking is van de raadsman van verdachte, is een bijkomende verwittiging overbodig.

Artikel 5

Dit artikel is noodzakelijk om inderdaad geen nutteloze verzwaring van de procedure met zich mee te brengen.

F. ERDMAN.

**

VOORSTEL VAN WET

ARTIKEL 1

Artikel 1 van de wet van 20 april 1874 betreffende de voorlopige hechtenis, gewijzigd bij de wet van 13 maart 1973, wordt vervangen als volgt :

« *Artikel 1.* — Een bevel tot aanhouding kan slechts worden verleend door de onderzoeksrechter nadat hij de verdachte ondervraagd heeft, hem kennis heeft gegeven van zijn voornemen een bevel tot aanhouding te verlenen en de desbetreffende door de verdachte gemaakte opmerkingen heeft geacteerd. Deze maatregel mag niet worden getroffen met het oog op onmiddellijke bestraffing of met het oog op het uitlokken van bekentenissen. Er kan slechts toe worden overgegaan in ernstige en uitzonderlijke omstandigheden en indien het in het belang van de openbare veiligheid vereist is.

De rechter deelt de verdachte mee dat hij het recht heeft een advocaat te kiezen. Indien de verdachte geen keuze gedaan heeft, of doet, verwittigt de rechter de staphouder van de orde of diens gemachtigde. Van die formaliteit wordt melding gemaakt in het proces-verbaal.

Het bevel tot aanhouding mag in geen geval worden verleend indien het feit geen correctionele straf van een jaar of een zwaardere straf tot gevolg kan hebben.

De beslissing van de onderzoeksrechter is niet vatbaar voor hoger beroep. Dit geldt eveneens voor de beslissing waarbij de onderzoeksrechter weigert gevolg te geven aan de vordering van de procureur des Konings tot aanhouding van een verdachte. »

ART. 2

Artikel 2 van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 13 maart 1973, wordt vervangen als volgt :

disponibilité concerne le seul conseil de l'inculpé, un avertissement supplémentaire est superflu.

Article 5

Cet article s'impose afin d'éviter d'alourdir inutilement la procédure.

**

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE 1er

L'article 1er de la loi du 20 avril 1874 relative à la détention préventive, modifié par la loi du 13 mars 1973, est remplacé par les dispositions suivantes :

« *Article 1er.* — Le juge d'instruction ne pourra décerner un mandat d'arrêt qu'après avoir interrogé l'inculpé, fait part à celui-ci de son intention de décerner un mandat d'arrêt et acté les observations faites à ce sujet par l'inculpé. Cette mesure ne peut être prise dans un but de répression immédiate ou en vue d'obtenir des aveux. Il ne peut y être recouru que dans des circonstances graves et exceptionnelles et lorsque l'intérêt de la sécurité publique l'exige.

Le juge informe l'inculpé qu'il a le droit de choisir un avocat. Si l'inculpé n'a choisi ou ne choisit aucun avocat, le juge en informe le bâtonnier de l'ordre ou son délégué. Il est fait mention de cette formalité au procès-verbal.

Le mandat d'arrêt ne peut en aucun cas être décerné si le fait ne peut entraîner une peine correctionnelle d'un an ou une peine plus grave.

La décision du juge d'instruction n'est pas susceptible d'appel. Il en est de même de la décision par laquelle le juge d'instruction refuse de donner suite à la réquisition du procureur du Roi de délivrer un mandat d'arrêt contre l'inculpé. »

ART. 2

L'article 2 de la même loi, modifié par la loi du 13 mars 1973, est modifié comme suit :

« Artikel 2. — Het bevel tot aanhouding omschrijft nauwkeurig de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die de openbare veiligheid raken en waarop de aanhouding gegrond is, onder vermelding van de gegevens eigen aan de zaak of de persoonlijkheid van de verdachte. »

ART. 3

Artikel 3 van dezelfde wet wordt vervangen als volgt.

« Artikel 3. — Onmiddellijk na het eerste verhoor kan de verdachte vrij verkeer hebben met zijn advocaat.

Wanneer zulks voor het onderzoek noodzakelijk is, kan de rechter het vrije verkeer met andere personen dan de advocaat verbieden. Hij geeft te dien einde een met redenen omklede beschikking, die zal worden overgeschreven in het register van de gevangenis. Het verbod geldt ten hoogste voor drie dagen na het eerste verhoor. Het kan niet worden vernieuwd. »

ART. 4

In artikel 4 van dezelfde wet worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° Tussen het derde en het vierde lid wordt een nieuw lid ingevoegd, luidende :

« Vóór de dag vastgesteld voor de verschijning in de raadkamer en in de kamer van inbeschuldigingstelling wordt het dossier gedurende een dag op de griffie ter beschikking gesteld van de raadsman van verdachte. »

2° Na het vierde lid worden de volgende leden toegevoegd :

« Indien het belang van het onderzoek dit vereist, kan de onderzoeksrechter evenwel bij een met redenen omklede beschikking, de kennisneming van bepaalde stukken onthouden. In geen geval kunnen echter de processen-verbaal van de verhoren van de verdachte onthouden worden.

De beschikking wordt bij het dossier van de strafrechtspleging gevoegd.

De beslissing van de onderzoeksrechter is niet vatbaar voor hoger beroep. »

ART. 5

Aan artikel 19 van dezelfde wet wordt een tweede lid toegevoegd luidende :

« In geval de onderzoeksrechter een beschikking overeenkomstig artikel 4, zesde lid, verleend heeft,

« Article 2. — Le mandat d'arrêt spécifiera les circonstances graves et exceptionnelles intéressant la sécurité publique, qui motivent l'arrestation, en indiquant les éléments propres à la cause ou à la personnalité de l'inculpé. »

ART. 3

L'article 3 de la même loi est remplacé par les dispositions suivantes :

« Article 3. — Immédiatement après la première audition, l'inculpé pourra communiquer librement avec son avocat.

Lorsque les nécessités de l'instruction le commandent, le juge pourra prononcer une interdiction de communiquer avec d'autres personnes que l'avocat. Il rendra, à cette fin, une ordonnance motivée, qui sera transcrite sur le registre de la prison. L'interdiction ne pourra s'étendre au-delà de trois jours à partir de la première audition. Elle ne pourra être renouvelée. »

ART. 4

A l'article 4 de la même loi sont apportées les modifications suivantes :

1° Il est inséré, entre le troisième et le quatrième alinéas, un alinéa nouveau, rédigé comme suit :

« Avant le jour fixé pour la comparution en chambre du conseil et en chambre des mises en accusation, le dossier est tenu au greffe, durant un jour, à la disposition du conseil de l'inculpé. »

2° Le quatrième alinéa est complété par les dispositions suivantes :

« Toutefois, si les nécessités de l'instruction le commandent, le juge d'instruction pourra, par ordonnance motivée, interdire la communication de certaines pièces. Cependant, il ne pourra en aucun cas s'agir des procès-verbaux des auditions de l'inculpé.

L'ordonnance est jointe au dossier de la procédure pénale.

La décision du juge d'instruction n'est pas susceptible d'appel. »

ART. 5

L'article 19 de la même loi est complété par un second alinéa, rédigé comme suit :

« Lorsque le juge d'instruction aura rendu une ordonnance conformément à l'article 4, sixième

blijft de stand van zaken ongewijzigd totdat over het hoger beroep is beslist. »

F. ERDMAN.
O. CRUCKE.
M. STROOBANT.
P. PATAER.

alinéa, les choses resteront en l'état jusqu'à la décision sur l'appel. »